

KİTAP DEĞERLENDİRMESİ / BOOK REVIEW**Devrim Çağı****1789-1848***

Hobsbawm, Marksist tarih anlayışının önde gelen yazarlarından birisidir. Türkçeye Devrim Çağı olarak çevrilen kitap; Sermaye Çağı 1848-1875, İmparatorluklar Çağı 1875-1914 ve Aşırılıklar Çağı 1914-1991 adlı kitap serisinin ilk kitabıdır. Kitap Fransız İhtilali ve İngiliz Sanayi Devrimini temel alarak, ortaya çıkan politik ve endüstriyel dönüşümü irdelemektedir.

Hobsbawm, bahsi geçen dönemde politik karışıklıkların belirgin olmasını vurguladıktan sonra, bazı ülkelerin neden diğerlerinden daha başarılı olduğunu açıklamaya başlar. Bu açıklamada en belirgin örnekler ise İngiltere ve Fransa devletleridir. İngiliz devriminde devletin koloni oluşturması ve bu nedenle oluşan ticaretin malların daha hızlı üretilmesi gerektirdiğini belirtir. Kolonilerden getirilen pamuğun İngiltere’de işlenmesi ve buradan dünyaya ihraç edilmesi mamul malların astronomik oranlarda ucuzlamasına neden olmuştur. Makineli sistemde kitlesel üretimin gerçekleştirildiği bu imalathaneler, ihtiyaç duyulan diğer girdilerin üretiminin de ülke genelinde artmasını tetiklemiştir. Özellikle kömür ve kırsal alanlardan kentlere göç edenlerin yemek ihtiyacını sağlamak amacıyla tarım gibi sektörlerde üretim artmış, İngiltere dünya kömür üretiminin % 90’ını tek başına karşılayan bir ülke haline gelmiştir.

Devrim Çağının diğer önde gelen devrimi ise siyasi alanda olmuştur. Fransa’da ticaretle uğraşan orta sınıfın zenginleşmesi politik kazanımlarla beraber ilerlemediği için, politik hakların büyük bir kısmını elinde tutan asillerle bu yeni tabaka arasında bir çatışma doğmuştur. Estates General’in kapatılması ve 1789 hasadının kötü geçmesi ülkedeki gerilimleri daha da artırmıştır. Bu gibi nedenlerle Fransız İhtilal meydana gelmiş ve daha sonra ulusal bir dönüşüme yol açmıştır. İhtilali takip eden ve Fransız ordularının Avrupa’nın birçok kentine ayak basmasına neden olan savaşlar aynı zamanda Fransız İhtilali’nin getirdiği ulus kavramının yayılması ve monarşik yönetimlerin sarsılmasına neden olmuştur. Bu süreçte İtalyan ve

* **Künye:** Hobsbawm, E. J. (2016) Devrim Çağı 1789-1848 (8. Baskı), Çev. Bahadır Sina Şener, Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.

Alman devletlerinin oluşmasını sağlayacak gençlik örgütleri ve ticari örgütler kurulmuş, aidiyet hissinin oluşmasını sağlayacak romantik fikirler yayılmıştır. Hobsbawm devrim öncesi aktörlerden asillerin ve köylülerin de dönüşümüne değinmiş, asillerin fabrikatörlere köylülerin ise sabit maaş karşılığında çalışan fabrika işçilerine dönüştüğünü ifade etmiştir.

Yazar bu devrimin en büyük tetikleyici ve dayanakları olarak kömür üretiminin artması ve demiryollarının yaygınlaşmasını sıralamıştır. Tarım devrimi ve şehre göç eden nüfusun beslenebilmesi ise bu devrimin sürdürülebilirliğini sağlamıştır. Ticaretin artması ve göç hareketlerinin hız kazanması ekonomik büyümenin belli noktalarda yoğunlaşmasına neden olmuştur. Hobsbawm'a göre bu hızlı değişimi bir arada tutan idari mekanizma ise Fransız Devrimi ile şekillenmiştir. Napolyon Hukuku'nun anlaşma serbestisi garantisi vermesi ve ticari kâğıtların tanınması Kıta Avrupası'nda ortak bir ticari anlayış oluşmasına neden olmuştur.

Endüstriyel ve politik olarak tanımlanan bu devrimler yeni toplumsal sınıfların oluşmasına neden olmuş, günlük ihtiyaç ve alışkanlıkların değişmesine yol açmıştır. Girişimcilik, çok çalışma ve atılganlık ideal bir insan için aranan özellikler haline geldi. Toplum ya yeni şartlara uyum sağlayacak ya da bu yeni eğilimlere karşı isyan edecekti. 1830 ve 1848 hareketleri bu fikirlerin bir yansıması olarak doğdu. Kırsal alanlarda din önemini korurken burjuva katmanında dinin etkisinin azaldığı görülmektedir. Protestanlık ve İslamın etkisinin ticaret yoluyla önemli merkezlerde arttığı görülürken Katolik ve Ortodoksluk eski otoritesini kaybetmiştir. Seküler ve liberal yönelimler devrimin ilk aşamasında önemliken bu algının daha sonra sosyalizm Marksizm gibi alanlarda yoğunlaştığı görülmektedir. Edebiyat ve felsefe bu akımların ürünü olan yeni eserler üretmeye başlamış ve devrimler burada kalıcı olarak yerleşmiştir.

Sonuç olarak eser, modern düşünce yapısını ve yaşam tarzını belirleyen Fransız İhtilali ve İngiliz Endüstri Devrimini anlatan bir başyapıt olarak bu süreci anlamak açısından oldukça önemlidir. Yazarın karşılaştırmalı anlatımı ve gelişmelerin diğer ülkelerdeki yansıma ve sonuçlarını ortaya koyması eserin tutarlılığını artırmaktadır.

Abdulvahap ALICI

(Arş. Gör., Necmettin Erbakan Üniversitesi,
SBBF, Tarih Bölümü, avalici@konya.edu.tr)